

УДК 355.2(477)

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИЙ СТАТУС ГЕНЕРАЛЬНОГО ШТАБУ УКРАЇНИ

ADMINISTRATIVE AND LEGAL STATUS OF THE GENERAL STAFF OF UKRAINE

Сокуренко В.В.,

докторант кафедри адміністративного права і процесу
Національної академії внутрішніх справ

У статті розкрито сутність поняття «адміністративно-правовий статус Генерального штабу України». Здійснено характеристику елементів адміністративно-правового статусу Генерального штабу України. Запропоновано класифікацію функцій та повноважень Генерального штабу України.

Ключові слова: адміністративно-правовий статус, Генеральний штаб України, Збройні сили України.

В статье раскрыта сущность понятия «административно-правовой статус Генерального штаба Украины». Осуществлена характеристика элементов административно-правового статуса Генерального штаба Украины. Предложена классификация функций и полномочий Генерального штаба Украины.

Ключевые слова: административно-правовой статус, Генеральный штаб Украины, Вооруженные силы Украины.

In this scientific article the essence of the concept of «administrative and legal status of the General Staff of Ukraine». Done characteristic elements of the administrative and legal status of the General Staff of Ukraine. The classification of the functions and powers of the General Staff of Ukraine.

Key words: administrative and legal status, the General Staff of Ukraine, Armed Forces of Ukraine.

Актуальність теми. Розкриття сутності та визначення змісту адміністративно-правового статусу Генерального штабу України має важливе значення для визначення правового становища даних органів військового управління в системі органів публічного адміністрування в сфері оборони.

Метою статті є визначення поняття «адміністративно-правовий статус Генерального штабу України» та розкриття сутності його елементів.

Різним аспектам питань оборони та обороноздатності України приділяли увагу багато як зарубіжних, так і вітчизняних учених, серед яких С. Вдовенко, М. Куций, О. Ліщинський, В. Павленко, В. Палій, І. Руснак та ін.

Вклад основного матеріалу. У підпорядкуванні Міністерства оборони України перебувають *Збройні сили України*. Головним органом військового управління є Генеральний штаб Збройних сил України (далі – ГШ ЗСУ) [1].

Визначення адміністративно-правового статусу Генерального штабу Збройних сил України, на нашу думку, дасть можливість в більшій мірі визначити адміністративно-правовий статус ЗСУ. Розкривати сутність та зміст елементів ГШ ЗСУ ми будемо калюково за прикладом Міноборони України, в цілому притримуючись єдності теоретичних поглядів стосовно поняття «функцій управління», «завдань публічного органу управління», «повноважень» та «компетенції».

Відповідно до Указу Президента України від 6 квітня 2011 р. № 406/2011 «Про Положення про Міністерство оборони України та Положення про Генеральний штаб Збройних сил України» [1] ГШ ЗСУ є головним військовим органом з планування оборони держави, управління застосуванням ЗСУ, координації та контролю над виконанням завдань у сфері оборони іншими утвореними відповідно до законів України військовими формуваннями,

органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, правоохоронними органами, Державною спеціальною службою транспорту і Державною службою спеціального зв'язку та захисту інформації України.

До основних завдань ГШ ЗСУ належать:

1) участь у формуванні та реалізації державної політики у сфері оборони, стратегії воєнної безпеки;

2) стратегічне планування застосування Збройних сил, інших військових формувань, правоохоронних органів, Держспецтрансслужби і Держспецзв'язку, координація їх підготовки до виконання завдань у сфері оборони, організація стратегічного розгортання Збройних сил, інших військових формувань, організація територіальної оборони та оперативного обладнання території держави;

3) безпосереднє військове керівництво ЗСУ;

4) організація і контроль над здійсненням заходів, спрямованих на підтримання військ (сил) ЗСУ та інших військових формувань і правоохоронних органів, Держспецтрансслужби і Держспецзв'язку у постійній бойовій та мобілізаційній готовності.

Похідними від завдань ГШ ЗСУ є функції ГШ ЗСУ. До яких належать:

– *організаційна*: організовує у Збройних силах комплексне виконання завдань радіоелектронної боротьби та забезпечує радіоелектронний захист радіоелектронних засобів Збройних сил, інших військових формувань та правоохоронних органів, Держспецтрансслужби та Держспецзв'язку; організовує участь Збройних сил у здійсненні заходів в умовах надзвичайного стану в Україні або окремих її місцевостях та заходів, що можуть здійснюватися в зоні надзвичайної екологічної ситуації; організовує в межах повноважень заходи тилового забезпечення Збройних сил; організовує в межах повноважень заходи щодо розквартирування військ (сил); організовує заходи щодо зберігання, технічного обслуговування, поточного, середнього, регламентного ремонтів озброєння, військової техніки, зберігання і використання боєприпасів та ракет у Збройних силах;

– *прогностично-планувальна*: здійснює аналіз та прогноз тенденцій розвитку засобів збройної боротьби, форм і способів її ведення, оцінює обстановку в районах імовірних дій Збройних сил в інтересах ефективного планування оборони держави та застосування Збройних сил; здійснює стратегічне планування застосування Збройних сил, інших військових формувань, правоохоронних органів, Держспецтрансслужби і Держспецзв'язку для оборони держави; здійснює планування територіальної оборони України, організовує і проводить заходи щодо підготовки органів військового управління та штабів територіальної оборони з питань територіальної оборони, здійснює координацію і контроль за підготовкою інших військових формувань та правоохоронних органів до виконання завдань територіальної оборони; визначає вихідні дані, планує та здійснює загальне керівництво підготовкою і проведенням заходів оперативного обладнання території держави; здійснює планування та управління підготовкою Збройних сил; здійснює планування та організацію морально-психологічного забезпечення повсякденної життєдіяльності, підготовки та застосування Збройних сил;

– *оперативно-тактична*: проводить розвідувальну та інформаційно-аналітичну діяльність в інтересах підтримання у готовності і бойового застосування Збройних сил; розробляє схему мобілізаційного розгортання Збройних сил та спеціальних формувань, призначених для передачі під час мобілізації до Збройних сил, а також організовує розроблення схеми мобілізаційного розгортання інших військових формувань та спеціальних формувань, призначених для передачі до інших військових формувань під час мобілізації; розробляє план дислокації Збройних сил; організовує здійснення заходів оперативного забезпечення у Збройних силах;

– *захисна*: організовує захист від терористичних посягань об'єктів Збройних сил, озброєння, військової техніки, матеріально-технічних засобів, що знаходяться у військових частинах або зберігаються у визначених місцях, підготовку і застосування військ (сил) Збройних сил у разі вчинення терористичного акту в повітряному просторі чи територіальних водах України, бере участь у проведенні антитерористичних операцій на військових об'єктах та в разі виникнення терористичних загроз безпеці держави із за меж України;

– *забезпечувальна*: визначає потреби в особовому складі, озброєнні, військовій техніці, матеріально-технічних, енергетичних, фінансових, інформаційних ресурсах, продовольстві, земельних і водних ділянках, комунікаціях, фондах та майні, необхідних для належного виконання завдань Збройними силами та іншими військовими формуваннями, здійснює контроль над їх отриманням; організовує комплектування Збройних сил, інших військових формувань та Держспецтрансслужби військовослужбовцями строкової служби; визначає потреби Збройних сил на особливий період, узагальнює потреби інших військових формувань, які включені до схеми мобілізаційного розгортання Збройних сил, інших військових формувань; планує і здійснює методологічне, методичне та наукове забезпечення мобілізаційної підготовки Збройних сил, інших військових формувань; здійснює організацію навігаційного забезпечення та виконання комплексу топографо-геодезичних і картографічних робіт в інтересах забезпечення обороноздатності та безпеки України; забезпечує заходи підвищення рівня живучості та вибухопожежобезпеки арсеналів, баз та складів Збройних сил;

– *контрольна*: контролює проведення робіт, пов'язаних із знешкодженням та знищенням вибухонебезпечних предметів на території військових частин, військових навчальних закладів, установ та організацій Збройних сил; здійснює контроль за виконанням заходів гарнізонної, вартової та внутрішньої служб у Збройних силах; забезпечує правопорядок та додержання військової дисципліни у Збройних силах, здійснює заходи щодо зміцнення військової дисципліни та профілактики правопорушень серед особового складу безпосередньо підпорядкованих йому органів військового управління та військ (сил) Збройних сил; здійснює організацію та контроль за виконанням заходів пожежної безпеки у Збройних силах тощо.

Завдання та функції ГШ ЗСУ знайшли своє відображення в повноваженнях даного органу військового управління.

Так, здійснивши аналіз нормативно-правових актів, які визначають порядок діяльності ГШ ЗСУ, можемо прийти до висновку, що повноваження ГШ ЗСУ поділяються на:

1) *нормотворчі*: розробляє та подає на розгляд Міністрові оборони України проекти актів Міністерства оборони України; розробляє проект мобілізаційного плану Збройних сил та інших військових формувань і подає його на розгляд міністрові оборони України;

2) *адміністративні*: здійснює безпосереднє військове керівництво підпорядкованими військовими навчальними закладами та науково-дослідними установами Збройних сил;

3) *концептуальні*: бере участь у розробленні мобілізаційного плану держави, контролює стан мобілізаційної підготовки державних органів, органів місцевого самоврядування, галузей економіки, підприємств, установ, організацій усіх форм власності та стан виконання ними мобілізаційних завдань в особливий період;

4) *контрольні*: здійснює контроль за станом бойової та мобілізаційної готовності, боєздатності органів військового управління, з'єднань, військових частин, установ і організацій Збройних сил та інших військових формувань і правоохоронних органів, Держспецтрансслужби і Держспецзв'язку, призначених для підпорядкування орга-

нам військового управління в особливий період; контролює стан допризовної підготовки та підготовки призовників за військово-технічними спеціальностями, здійснює методичне забезпечення цієї підготовки;

5) *штатно-структурні*: розробляє штати і таблиці до штатів органів військового управління, з'єднань, військових частин, вищих військових навчальних закладів, установ та організацій Збройних сил, а також штати і таблиці до штатів щодо оснащення матеріально-технічними засобами спеціальних формувань, призначених для передачі під час мобілізації до Збройних сил;

6) *мобілізаційні*: організовує призов громадян на строкову військову службу, навчальні (або перевірочні) та спеціальні збори, прийняття на військову службу за контрактом; здійснює планування та організацію підготовки і перепідготовки військовозобов'язаних, резервістів, визначає час і строки проведення навчальних зборів;

7) *кадрові*: направляє військовослужбовців для проходження військової служби за кордоном, крім номенклатури призначення міністра оборони України; приймає рішення про залишення на військовій службі понад граничний вік осіб рядового, сержантського і старшинського складу військової служби за контрактом; зараховує осіб рядового, сержантського і старшинського складу військової служби за контрактом інших військових формувань до Збройних сил, укладає з ними контракт про проходження військової служби у Збройних силах та призначає на посади.

Наступним елементом, який визначає особливості адміністративно-правового статусу [2; 3] ГШ ЗСУ, є компетенція ГШ ЗСУ, яка характеризується наявністю певного кола прав та відповідно обов'язків.

Разом з тим ГШ ЗСУ для виконання покладених на нього завдань має право в установленому порядку:

1) залучати спеціалістів центральних і місцевих органів виконавчої влади, підприємств, установ та організацій (за погодженням з їх керівниками), вчених, представників інститутів громадянського суспільства (за їх згодою) для розгляду питань, що належать до компетенції Генерального штабу;

2) одержувати в установленому законодавством порядку безоплатно від міністерств, інших центральних та місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування інформацію, документи і матеріали, зокрема, від органів статистики – статистичні дані, необхідні для виконання покладених на нього завдань;

3) скликати наради, створювати комісії та робочі групи;

4) користуватися відповідними інформаційними базами даних державних органів, державними, в тому числі урядовими, системами зв'язку і комунікацій, мережами спеціального зв'язку та іншими технічними засобами;

5) здійснювати захист своїх законних прав та інтересів у судах та інших юрисдикційних органах, у тому числі міжнародних;

6) залучати до проведення навчань за попереднім погодженням із керівниками інших військових формувань, правоохоронних органів, Держспецтрансслужби і Держспецзв'язку їх органи управління, з'єднання, військові частини і підрозділи, призначені для підпорядкування органам військового управління в особливий період та виконання завдань територіальної оборони відповідно до вимог законодавства, а також представників органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування;

7) залучати представників правоохоронних органів для забезпечення виконання міжнародних договорів та угод у галузі роззброєння та контролю над озброєнням під час проведення інспекційної діяльності на території України;

8) установлювати заохочувальні відзнаки начальника Генерального штабу Головнокомандувача Збройних сил України та порядок нагородження ними;

9) надавати пропозиції щодо здійснення господарської діяльності військовими частинами та уста-

новами Збройних сил, призупиняти ведення господарської діяльності військовими частинами та установами Збройних сил;

10) користуватися іншими правами, що випливають із покладених на нього завдань.

Відповідно, до обов'язків ГШ ЗСУ належать: брати участь у реалізації державної політики у сфері оборони держави та військового будівництва; здійснювати оперативне керівництво ЗСУ, а також організовувати стратегічне розгортання і застосування ЗСУ, з'єднань і військових частин інших військових формувань, їх органів управління, переданих у підпорядкування відповідним органам військового управління ЗСУ; координація і контроль над здійсненням заходів щодо підтримання військ (сил) ЗСУ у постійній бойовій та мобілізаційній готовності, комплектування їх особовим складом, проведення призову, прийняття громадян на військову службу, визначення потреб і ресурсів, необхідних для виконання покладених на Збройні сили завдань; здійснення керівництва через органи військового управління військами (силами) ЗСУ, які беруть участь у реалізації заходів правового режиму воєнного стану, а також військовими частинами ЗСУ, залученими до робіт у разі введення надзвичайного стану відповідно до вимог законодавства; визначати систему управління ЗСУ та іншими військовими формуваннями і контролювати її функціонування; організовувати розроблення проектів нормативно-правових актів з питань оборони та подати їх в установленому порядку через міністра оборони України; присвоювати в установленому порядку військові звання військовослужбовцям та вносити подання про присвоєння вищих військових звань; порушувати в установленому порядку питання про відзначення державними нагородами та відзнаками Міноборони військовослужбовців, а також працівників ЗСУ у ГШ; здійснювати інші обов'язки відповідно до законів та інших нормативно-правових актів.

Таким чином, під *адміністративно-правовим статусом ГШ ЗСУ* пропонуємо розуміти *регламентовану нормами публічного права систему завдань, функцій, прав та обов'язків, які визначають порядок діяльності даного органу військового управління, його компетенцію та повноваження*.

Висновки. Отже, дослідження адміністративно-правового статусу ГШ ЗСУ дає нам можливість говорити про те, що даному органу військового керівництва притаманні наступні *ознаки правового статусу*:

1) є головним військовим органом з планування оборони держави, управління застосуванням ЗСУ, координації та контролю за виконанням завдань у сфері оборони іншими утвореними відповідно до законів України військовими формуваннями, органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, правоохоронними органами, Державною спеціальною службою транспорту і Державною службою спеціального зв'язку та захисту інформації України;

2) в особливий період є робочим органом Ставки Верховного головнокомандувача ЗСУ;

3) здійснює свої повноваження безпосередньо та через органи військового управління ЗСУ;

4) взаємодіє в установленому порядку з органами державної влади, допоміжними органами і службами, утвореними Президентом України, з органами місцевого самоврядування, органами військового управління Збройних сил інших держав, а також підприємствами, установами та організаціями;

5) очолює начальника Генерального штабу – головнокомандувач Збройних сил України, якого призначає на посаду і звільняє з посади Президент України. На посаду начальника Генерального штабу призначається військовослужбовець;

6) начальник Генерального штабу – головнокомандувач Збройних сил України у межах повноважень видає накази та директиви, організовує і контролює їх виконання;

7) для погодженого вирішення питань, що належать до компетенції ГШ ЗСУ, обговорення найважливіших напрямів діяльності ЗСУ, колективного вироблення рішень у ГШ ЗСУ утворюється колегіальний дорадчий орган – військова рада ГШ ЗСУ. Головою військової ради є начальник Генерального штабу – головнокомандувач Збройних сил України, у разі необхідності у складі ГШ ЗСУ можуть утворюватися інші постійні або тимчасові консультативні, дорадчі та допоміжні органи;

8) граничну чисельність військовослужбовців і працівників ГШ ЗСУ затверджує міністр оборони України, а штат та положення про структурні підрозділи ГШ ЗСУ затверджує начальник ГШ ЗСУ – головнокомандувач ЗСУ;

9) є юридичною особою, має самостійний баланс, рахунки в органах Державної казначейської служби України, печатку із зображенням Державного герба України і своїм найменуванням.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Положення про Міністерство оборони України та Положення про Генеральний штаб Збройних сил України : Указ Президента України від 6 квітня 2011 р. № 406/2011 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>.
2. Грошовий Ю.М. Актуальні проблеми законодавчого процесу в Україні / Ю.М. Грошовий, В.Я. Тацій // Матеріали науково-практичної конференції Концепція розвитку законодавства України. – К., 1996. – С. 33–35.
3. Державне управління : [навч. посіб.] / За ред. А.Ф. Мельника. – К. : Знання-Прес, 2003. – 343 с.